

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

در بحث امر به معروف و نهی از منکر ابتدائاً چند بحث لازم است؛ اول اینکه سکوت حرام است یعنی بر اساس روایاتی که داریم و خواهیم خواند سکوت و غفلت و یا بی تفاوتی نسبت به امور اجتماعی حرام می باشد.

خبر اول: ﴿وفي (المجالس والاخبار) بالاسناد الآتي عن هشام بن سالم عن أبي عبد الله عليه السلام قال: لو أنكم إذا بلغكم عن الرجل شيء تمشيتم إليه فقلتم: يا هذا إما أن تعزلنا وتجتنبنا، وإما أن تكف عن هذا، فإن فعل وإلا فاجتنبوه﴾^۱.

امام رضوان الله عليه در ده جا از صحیفه نور به این روایت نبوی: ﴿كلکم راع و کلکم مسؤول عن رعیتہ﴾ برای اینکه انسان در اجتماع مسئولیت مهم دارد تمسک کرده است که تمام اینها در جلد ۲۲ صحیفه نور که فهرست مطالب می باشد بیان شده است و همچنین در پاورق آدرس این روایت نبوی نیز ذکر شده من جمله آدرس در بحار الأنوار جلد ۷۲ صفحه ۳۸.

خبر دوم: ﴿محمد بن یعقوب، عن عدة من أصحابنا، عن أحمد بن محمد بن خالد، عن بعض أصحابنا، عن بشر بن عبد الله، عن أبي عصمة قاضي مرو، عن جابر، عن أبي جعفر عليه السلام (في حديث) قال: أوحى الله إلى شعيب النبي عليه السلام اني معذب من قومك مائة ألف: أربعين ألفاً من شرارهم، وستين ألفاً من خيارهم، فقال عليه السلام: يا رب هؤلاء الأشرار، فما بالأخيار؟ فأوحى الله عز وجل إليه: داهنوا أهل

المعاصي ولم يغضبوا لغضبي﴾^۲ بنابراین ساکت و بی تفاوت بودن گناه است و ما نیز باید با غضب خداوند غضبناک بشویم.

خبر سوم: ﴿أحمد بن محمد بن خالد البرقي في (الحاسن) عن جعفر بن محمد، عن عبد الله بن ميمون القداح، عن أبي عبد الله عليه السلام عن أبيه، عن جده، عن علي بن الحسين عليهم السلام قال: قال موسى بن عمران عليه السلام: يا رب من أهلك الذين تظلمهم في ظل عرشك يوم لا ظل إلا ظلك؟ فأوحى الله إليه: الطاهرة قلوبهم، والبرية أيديهم الذين يذكرون جلالي ذكر آبائهم " إلى أن قال: " والذين يغضبون لمخارمي إذا استحلث مثل النمر إذا جرح﴾^۳.

خوب و اما بحث دوم مربوط به وجوب می باشد که چند بحث در آن وجود دارد؛ اول اینکه شکی در وجوب امر به معروف و نهی از منکر وجود ندارد کما اینکه صاحب جواهر می فرماید کتاباً و سنةً و اجماعاً من المسلمین بقسمیه (محصل و منقول).

یکی از آیاتی که همه به آن استدلال کرده اند همان آیه ۱۱۰ از سوره آل عمران: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِّنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾^۴ می باشد و البته در آیه ۱۰۶ از همین سوره نیز اینطور ذکر شده: ﴿وَلَتَكُنْ مِّنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾^۵ که ما باید ببینیم این دو آیه شریفه که

^۱ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۱، ص ۴۱۶، ابواب امر و نهی،

باب ۸، حدیث ۱، ط الإسلامية.

^۲ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۱، ص ۴۱۶، ابواب امر و نهی، باب ۸،

حدیث ۳، ط الإسلامية.

^۳ سوره آل عمران، آیه ۱۱۰.

^۵ سوره آل عمران، آیه ۱۰۴.

^۱ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱۱، ص ۴۱۵، ابواب امر و نهی، باب ۷، حدیث ۵، ط الإسلامية.

والمقداد أن العقل مما يستقل بذلك من غير حاجة إلى ورود الشرع، نعم هو مؤكد، وإن كان الأظهر أن وجوبهما من حيث كونهما كذلك سمعي كما عن السيد والحلي والحلي والخاجا نصير الدين الطوسي والكركي وفخر المحققين ووالده في بعض كتبه، بل عن المختلف نسبته إلى الأكثر بل عن السرائر نسبته إلى جمهور المتكلمين والمحصلين من الفقهاء، ضرورة عدم وصول العقل إلى قبح ترك الأمر بذلك على وجه يترتب عليه العقاب بدون ملاحظة الشرع»^۶.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی...

والحمد لله رب العالمين و صلى الله على
محمد و آله الطاهرين

هر دو در سوره آل عمران هستند چه نسبتی با هم دارند، آیت الله طباطبائی هر دو آیه را یک چیز گرفته و فرموده شکی نیست که بر وجوب دلالت دارند در تفسیر صافی "من" تبعیضیه گرفته شده و گفته شده که بر همه واجب نیست، بنابراین کتاباً مسلم و محرز است منتهی اولاً بحث در این است که آیا وجوبش کفائی است یا عینی می باشد؟ و ثانیاً اینکه چنین وجوبی سمعی است یا عقلی می باشد؟.

قبل از ورود به این بحث باید به معنای امر و نهی توجه داشته باشیم، ما در اصول مباحثی را در مورد ماده و صیغه امر خوانده ایم، در ماده امر یأمر گفته شده که معنای طلب را می رساند و جمع امر به معنای طلب می شود اوامر و جمع طلب به معنای شیء می شود امور، و اما در مورد صیغه إفعال گفته شده که بر طلب دلالت دارد منتهی در بحث ما امر به معروف به معنای طلب نیست بلکه امر به معروف به معنای ایجاد انگیزه و وادار کردن افراد قولاً و فعلاً به کارهای خوب می باشد و بلکه گاهی افعال موثر تر از اقوال می باشند و اما نهی از منکر نیز به معنای طلب نیست بلکه به معنای باز داشتن قولاً أو فعلاً أو اخلاقاً از منکرات می باشد.

بحث دیگر اینکه آیا امر به معروف عقلی است یا شرعی؟ صاحب جواهر فرموده شرعی می باشد اما عده ای فرموده اند عقلی می باشد زیرا عقل انسان مدرکاتی دارد من جمله اینکه حسن و قبح را درک می کند و "کلما حکم به العقل حکم به الشرع" یعنی بین حکم عقل و شرع ملازمه وجود دارد، کلام صاحب جواهر این است: «(و) کیف کان ف (الأمر بالمعروف) الواجب (والنهي عن المنكر واجبان إجماعاً) من المسلمين بقسمیه علیه، مضافاً إلى ما تقدم من الكتاب والسنة وغيره، بل عن الشيخ والفاضل والشهیدین

جواهر الکلام، شیخ محمد حسن نجفی جواهری، ج ۲۱، ص ۳۵۸، ط ۴۳ جلدی.